

Prvá pomoc Slovensku:

priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám

(Aktualizácia 15)

august 2021

Matúš Baliak

Štefan Domonkos

Lucia Fašungová

Branislav Hábel

Tadeáš Chujac

Ján Komadel

Marcela Veselková

Pod'akovanie

Autori ďakujú Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny, jednotlivým úradom práce, Sociálnej poisťovni, ako aj Infostatu za poskytnutie údajov nevyhnutných na spracovanie tohto komentára.

Zhrnutie¹

Tento komentár predstavuje v poradí pätnástu aktualizáciu analytického komentára ISP zverejneného 29. mája 2020 s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a). Sériou týchto publikácií ISP reaguje na pretrvávajúci záujem verejnosti o dáta súvisiace s využívaním ekonomickej pomoci štátu organizovanej pod záštitou Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (MPSVR SR).

Koncom marca 2020 schválila vláda SR opatrenia zamerané na zmiernenie ekonomických dopadov pandémie COVID-19. Najprv boli schválené nové typy sociálnych dávok v podobe pandemického nemocenského a ošetrovného, následne vláda predstavila aj opatrenia priamej pomoci na udržanie pracovných miest v rámci tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a samostatne zárobkovo činným osobám (SZČO). Paralelne s týmito opatreniami umožnila novelizácia zákona o sociálnom poistení odklad alebo odpustenie odvodov na sociálne poistenie pre niektorých zamestnávateľov. V čase prípravy pätnástej aktualizácie komentára už neplatí núdzový stav na území Slovenska, ktorý bol zrušený uplynutím 14. mája 2021. Stále je vyhlásený mimoriadny stav a finančná podpora prostredníctvom opatrení „Prvej pomoci“ sa bude vyplácať do konca roka 2021. Výška a poskytovanie príspevkov za júl roka 2021 sa však naviazal cez tzv. Covid automat na vývoj epidemickej situácie.² Z dôvodu stabilnej epidemickej situácie sa finančné príspevky prostredníctvom nástrojov „Prvej pomoci“ za august nebudú vyplácať. Poskytovanie príspevkov za mesiace september až december 2021 bude prebiehať, avšak v rozsahu, ako počas prvej vlny pandémie, okrem opatrenia 3B, ktoré bude vynechané.³

Podľa dát dostupných k 30. júlu 2021 uzavreli úrady práce, sociálnych vecí a rodiny so zamestnávateľmi a SZČO dotknutými mimoriadnou situáciou viac ako 200 tisíc dohôd o poskytovaní pomoci. Na základe týchto dohôd sa rozdelila pomoc v celkovej výške viac ako 2 miliardy eur. Uvedenou sumou sa podporila približne tretina pracovných miest v ekonomike.⁴ Cez „Prvú pomoc“ boli za obdobie marec až december 2020 podporené necelé 3 milióny mesačných pracovných miest⁵ („človekomesiacov“, zamestnancov alebo SZČO), čo znamená, že priemerný mesačný počet podporených dosahuje takmer 300 tisíc pracujúcich. Za január 2021 dosiahol počet podporených pracovníkov viac ako 365 tisíc a za február 2021 presiahol tento počet 350 tisíc. Podľa dostupných údajov za obdobie marec až jún 2021 sledujeme postupný pokles v počte podporených mesačných pracovných miest. Za marec 2021 sa finančne podporilo takmer 322 tisíc mesačných pracovných miest, za apríl bežmála 319 tisíc, za máj viac ako 256 tisíc mesačných pracovných miest. Čísla za jún signalizujú pokračujúci útlm v počte podporených pracovníkov, keď sa k 30. júlu podporilo viac ako 146 tisíc mesačných pracovných miest. Avšak júnové údaje budú podliehať dodatočnej úprave, pretože žiadosti a výkazy za tento mesiac možno podávať až do 31. augusta 2021. Celková uhradená suma za obdobie marec až december 2020 predstavovala viac ako 997 miliónov eur. Za január až marec 2021 bolo vyplatených bežmála 598 miliónov eur, za apríl viac

¹ Ak nie je inak uvedené, dáta o „Prvej pomoci“ vychádzajú z informácií aktualizovaných k 30. júlu 2021. Údaje o ostatných formách pomoci sú aktuálne ku konkrétnym dňom v roku 2021 s poznámkou uvedenou v texte. Vzhľadom na plánované predĺženie pomoci až do konca roka 2021 očakávame finálne údaje o jednotlivých formách pomoci až v priebehu prvého kvartálu roka 2022.

² Návrh na zmenu podmienok a predĺženie obdobia realizácie „Prvej pomoci“ do 31.12.2021 a prepojenie „Prvej pomoci“ na Covid automat bol predložený na rokovanie vlády a schválený 9. júna 2021 (materiál č. UV-10558/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

³ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 10. augusta 2021 (materiál UV-16464/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

⁴ Dáta o podporených pracovných miestach sú za marec 2020 až jún 2021; vzhľadom na postupné spracovanie ďalších žiadostí možno očakávať aj postupný nárast všetkých uvedených indikátorov. Uvedené údaje vychádzajú z dát dostupných k 30. júlu 2021 a predstavujú horný odhad počtu podporených pracujúcich, ktorý abstrahuje od možnosti paralelného čerpania pomoci z viacerých opatrení na jedno pracovné miesto.

⁵ Výrazná korekcia v počte podporených mesačných pracovných miest od októbra do decembra 2020 je dôsledkom dodatočnej úpravy metodiky vykazovania počtu podporených pracovných miest.

ako 179 miliónov eur a za máj takmer 147 miliónov eur. Za jún sa uhradená suma doteraz priblížila k hranici 84 miliónov eur, pričom však môžeme očakávať jej ďalší nárast.

Nástroje „Prvej pomoci“ naďalej využívajú najintenzívnejšie mikropodniky. Tento trend potvrdzujú aj čísla za jún. Dostupné údaje za tento mesiac zároveň signalizujú ďalšie zintenzívnenie čerpania u tejto kategórie podnikov. Pri veľkých a stredných podnikoch sledujeme v úvodných štyroch mesiacoch roka 2021 postupný útlm v čerpaní. Rovnaký vývoj sledujeme podľa dostupných dát u stredných podnikov aj za mesiace máj a jún. U kategórie veľkých podnikov sme zaznamenali za máj dynamické oživenie v čerpaní, ktoré zatiaľ nepotvrdzujú júňové čísla. Podiel malých podnikov na čerpaní „Prvej pomoci“ bol počas úvodných štyroch mesiacov najstabilnejší, avšak aj u tejto kategórie zaznamenávame postupné utlmovanie čerpania.

Pomoc naďalej prúdi prevažne do priemyselnej výroby, stavebníctva, veľkoobchodu a maloobchodu a do ubytovacích a stravovacích služieb, čo potvrdzujú aj predbežné údaje za jún 2021. Kým do konca roka 2020 prúdil najväčší objem pomoci do priemyselnej výroby, tak za mesiace prvého kvartálu 2021 sme zaznamenali postupný nárast u podnikov pôsobiacich vo veľkoobchode a maloobchode, ktoré využívali nástroje „Prvej pomoci“ najintenzívnejšie. Podľa aktualizovaných údajov za apríl a máj došlo k opätovnej výmene, keď podniky v odvetví priemyselnej výroby čerpali najväčšiu časť pomoci. Dostupné čísla za jún naznačujú, že nastolený vývoj pokračuje aj v júni. Podávanie výkazov a žiadostí za jún je naďalej otvorené, a to do konca augusta 2021, preto očakávame dodatočné úpravy. Spoločne podiel vyššie uvedených štyroch odvetví tvorí stabilne viac ako 65 % celkovej sumy vyplatenej v jednotlivých mesiacoch 2021 a obdobný vývoj ukazujú aj predbežné júňové hodnoty.

Spomedzi opatrení predstavovalo opatrenie 3B s odstupňovaným paušálnym príspevkom na zamestnanca viac ako polovicu celkovej vyplatenej sumy za jednotlivé mesiace od mája 2020 do januára 2021. Do marca klesol podiel tohto opatrenia na menej ako 44 %, ale v apríli a máji evidujeme opätovný nárast nad 47 %. Predbežný údaj za jún 2021 je nižší, ale dá sa očakávať jeho navýšenie s postupným spracovaním ďalších žiadostí a výkazov. V roku 2021 evidujeme postupné zintenzívnenie čerpania prostredníctvom opatrenia 2, ktorého štruktúra finančnej pomoci kopíruje opatrenie 3B. Za máj sa vyplatilo prostredníctvom opatrenia 2 takmer 30 % „Prvej pomoci“. Čiastkové údaje za jún naznačujú ďalšie zvýšenie relatívnej váhy tohto opatrenia, a to k hranici 41 %. S ďalším spracovaním výkazov a žiadostí za jún 2021 očakávame ustálenie relatívnej intenzity bližšie k hodnotám zaznamenaných za máj a apríl tohto roka.

Priemerná suma podpory na jedno pracovné miesto mala v letných mesiacoch roka 2020 mierne klesajúci trend a v septembri dosiahla takmer 271 eur. Navýšenie príspevkov v rámci prechodu na „Prvú pomoc +“ sa prejavilo už v dátach za október, november a december. Tento trend pokračoval aj v januári, kedy priemerná podpora na jedno pracovné miesto presiahla 513 eur. Príspevky za obdobie február až jún 2021 sú už vyplácané podľa rozšírenej schémy „Prvá pomoc ++“, ktorá sa prejavila aj v náraste priemernej sumy na jedno podporené pracovné miesto. Podľa dostupných údajov k 30. júlu sa finančná pomoc na jedného zamestnanca za február a marec ustálila na úrovni 604 eur, respektíve 617 eur. Za apríl sme zaznamenali pokles priemernej pomoci na úroveň 562 eur. Čísla za máj signalizujú stabilizáciu priemernej pomoci nad hranicou 570 eur, čo potvrdzujú aj predbežné údaje za jún. Keďže prijímanie žiadostí a výkazov za apríl a máj už bolo ukončené, predpokladáme, že priemerná výška pomoci sa zastabilizuje blízko hodnôt sledovaných v týchto mesiacoch.

Nad rámec uvedených opatrení bolo súčasťou podporného programu aj prispôbenie systému sociálneho zabezpečenia novej situácii v podobe vytvorenia tzv. pandemických dávok. Počas prvého roka pandémie (marec 2020 až február 2021) bolo vyplatených o 453 403 viac dávok ošetrovného, čo predstavovalo nárast výdavkov o takmer 148 miliónov eur. V druhom roku pandémie (marec až júl 2021) vzrástli výdavky na dávku ošetrovnú v porovnaní s predpandemickým obdobím v roku 2019 o dodatočných 20,2 milióna eur (226 %).

Počas prvého roka pandémie výrazne vzrástlo aj vyplácanie dávok nemocenské. V porovnaní s obdobím pred vypuknutím pandémie vzrástol počet vyplatených dávok o 571 676, čo sa premietlo aj do zvýšenia výdavkov

o takmer 190 miliónov eur. V druhom roku pandémie (marec až júl 2021) vzrástli výdavky na nemocenské v porovnaní s obdobím pred pandemiou o dodatočných 127 miliónov eur (67 %).

Úvod

Tento dokument je v poradí pätnástou aktualizáciou analytického komentára ISP z 29. mája 2020, ktorý bol zverejnený s cieľom informovať odbornú aj širšiu verejnosť o opatreniach prijatých na podporu ekonomiky SR v čase mimoriadnej situácie súvisiacej s pandémiou COVID-19 (pozri bližšie Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b, 2020c; Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, Veselková, & Vojtechová, 2020; Baliak, Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a, 2020b).⁶ Vláda SR vyhlásila 12. marca 2020 mimoriadnu situáciu pre šírenie ochorenia COVID-19 a postupne prijímala opatrenia na zabránenie šírenia tejto choroby. S cieľom zmierniť dopady pandémie a protipandemických opatrení pripravila vláda hneď niekoľko balíkov pomoci. Dňa 25. marca 2020 vláda schválila **prvú sociálnu pomoc** vo forme tzv. „**pandemických dávok**“ určených rodičom detí a osobám v povinnej karanténe. O šesť dní neskôr, dňa 31. marca 2020, schválila aj tzv. „**Prvú pomoc**“ **zamestnancom, podnikateľom a SZČO**, ktorá pozostáva z viacerých opatrení založených na priamej finančnej podpore pracovných miest a podnikania spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od 1. októbra nahradil „Prvú pomoc“ nový rámec, „Prvá pomoc +“, ktorá priamo nadväzuje na svoju predchodkyňu, ale zároveň aj zvyšuje rozsah pomoci a rozširuje okruh oprávnených osôb. Uznesením vlády schváleným k 2. februáru 2021 na návrh Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny, vláda pružne zareagovala na požiadavku ďalšieho navýšenia finančných príspevkov v podobe „**Prvej pomoci ++**“. Vláda sa snaží promptne reagovať na zhoršenú epidemickú situáciu, s cieľom minimalizovať dodatočné negatívne ekonomické a sociálne následky. Z tohto dôvodu bola prijatá rozšírená verzia „Prvej pomoci +“ v podobe tzv. „Prvej pomoci ++“, ktorá navýšila finančné príspevky, zároveň však došlo k úprave pri výpočte príspevku s cieľom odbremeniť zamestnávateľov od platenia celej výšky odvodov za svojich zamestnancov. Pomoc pre postihnuté subjekty sa bude na základe nových pravidiel vyplácať od februára 2021 až do konca júna 2021. Hoci sa epidemická situácia na Slovensku vyvíja v posledných mesiacoch priaznivo, neznamená to automaticky aj zastabilizovanie ekonomickej kondície podnikov a SZČO, s čím úzko súvisí aj situácia na trhu práce. Vláda sa preto priklonila k sanácii negatívnych dopadov pandémie až do konca roka 2021. Uznesením vlády prijatým 9. júna 2021 sa vyplácanie finančnej pomoci za júl 2021 naviazalo na epidemickú situáciu cez tzv. Covid automat. Úpravou Covid automatu na základe uznesenia vlády prijatého 10. augusta 2021 dôjde k zmenám v poskytovaní finančných príspevkov prostredníctvom nástrojov „Prvej pomoci“. Za august, aj kvôli priaznivej epidemickej situácii, keď sa viac ako 40 okresov nachádza vo fáze monitoringu, sa vláda rozhodla vypnúť poskytovanie finančnej pomoci. Za obdobie september až december 2021 sa využije forma pomoci, aká bola aplikovaná ešte počas prvej vlny pandémie, tzv. „Prvá pomoc“, avšak okrem opatrenia 3B, cez ktoré sa nebude môcť čerpať finančná pomoc.⁷ Následne od januára 2022 nadobudne účinnosť zákon o podpore v čase skrátenej práce, tzv. *Kurzarbeitu*.

Po mesiaci opäť prinášame novú aktualizáciu komentára ISP o protipandemických opatreniach na podporu ekonomiky. Okrem aktualizácie údajov za marec 2020 až máj 2021 dokument prezentuje prvé čiastkové výsledky čerpania pomoci aj za jún 2021.

„Prvá pomoc“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom: zmierňovanie hospodárskych dopadov pandémie pokračuje

Vláda SR 31. marca 2020 schválila balík tzv. „Prvej pomoci“ zamestnancom, podnikateľom a živnostníkom s cieľom znížiť dopady koronavírusu na ekonomiku. Priama podpora zamestnávateľov a SZČO sa realizuje v rámci „Prvej pomoci“ prostredníctvom šiestich opatrení spolufinancovaných z Európskeho sociálneho fondu. Od dátumu pôvodného schválenia pomoci sa táto podpora opakovane predlžovala s cieľom pomôcť tým segmentom ekonomiky, ktoré sú naďalej ohrozené útlmom ekonomickej aktivity v súvislosti s pandémiou

⁶ Pôvodný materiál aj jeho aktualizácie sú dostupné na internetovej stránke ISP institutsocialnejpolitiky.sk/analyticky-komentare/index.html

⁷ Návrh na úpravu podmienok realizácie „Prvej pomoci“ bol predložený na rokovanie vlády a schválený 10. augusta 2021 (materiál UV-16464/2021). Bližšie informácie sú dostupné na webovej stránke úradu vlády SR (Úrad vlády SR, 2021).

COVID-19. V zmysle posledného rozhodnutia vlády SR budú opatrenia platné do konca júna 2021, pričom za obdobie február 2021 až jún 2021 dôjde aj k zvýšeniu maximálne možných čerpaných súm a uvoľneniu niektorých podmienok pre žiadateľov (bližšie pozri MPSVR SR (2020), Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2020)). Súčasná štruktúra „Prvej pomoci ++“ zabezpečí, že záchranná sieť bude poskytovať štedrejšiu výšku pomoci pre väčšiu skupinu obyvateľov zasiahnutých pandémiou. Pri opatreniach 1 a 3A dochádza k úprave výšky príspevku, ktorý sa bude odvíjať od celkovej ceny práce (CCP) namiesto hrubej mzdy. S platnosťou od februára dochádza k navýšeniu výšky príspevku z 80 % CCP na 100 % CCP. Pri opatrení 1 a 3A sa maximálna výška pomoci nemení a zostáva na úrovni 1100 eur. Pri opatreniach 2 a 3B dochádza k nárastu paušálneho príspevku vo všetkých kategóriách o 60 eur s platnosťou od februára 2021. Podniky podľa nových pravidiel budú odškodňované podľa odstupňovaného poklesu tržieb, s nárastom poklesu o 10 %, s maximálnym príspevkom vo výške 870 eur pre podniky s poklesom tržieb aspoň 80 %. Pri opatrení 4, ktoré zmierňuje negatívne dopady na SZČO a jednoosobové s.r.o., ktoré nemajú iný príjem, sa paušálny príspevok zvyšuje o 45 eur, na 360 eur mesačne (Tabuľka 1). Všetky opatrenia zahrnuté do „Prvej pomoci“ a „Prvej pomoci +“ ako aj „Prvej pomoci ++“ majú grantový charakter, čo znamená nenávratnú formu financovania. Detaily o jednotlivých schémach platné za obdobie marec - september 2020 sú k dispozícii v predošlej publikácii ISP na tému pomoci ekonomike SR počas mimoriadnej situácie vyhlásenej v súvislosti s pandémiou COVID-19 (Domonkos, Fašungová, Hábel, Komadel, & Veselková, 2020a).⁸ Tabuľka 1 poskytuje krátke zhrnutie štruktúry opatrení „Prvej pomoci ++“ platnej od februára 2021, vrátane hlavných zmien oproti pravidlám platným do 31. januára 2020.

Tabuľka 1 Prehľad opatrení „Prvá pomoc ++“^{a, c}

OP	Charakteristika opatrenia	Oprávnený žiadateľ [Cieľová skupina, ak je iná ako žiadateľ]	Výška pomoci	Hlavné zmeny
1	finančná podpora pre zamestnávateľov, ktorých činnosť bola obmedzená úradným rozhodnutím: podpora poskytovaná zamestnávateľovi na zamestnanca na prekážke ^b	zamestnávateľa (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 1.2.2021 [zamestnanci prijatí najneskôr 1.2.2021]	100 % CCP zamestnanca za čas strávený na prekážke (max. 1100 € za mesiac)	rozšírený okruh oprávnených žiadateľov, zahŕňajúci aj subjekty, ktoré vznikli najneskôr k 1.2. 2021; možnosť čerpať pomoc aj na odvody zamestnávateľa (prechod z hrubej mzdy na CCP); úprava oproti „Prvej pomoci +“ prechod z 80 % na 100 % CCP
2	odstupňovaný finančný príspevok v závislosti od poklesu tržieb, ktorý dosahuje najmenej 20 %	nemocensky a dôchodkovo poistené SZČO, ktoré začali vykonávať svoju činnosť najneskôr 1.2.2021, vrátane SZČO so súbehom pracovného pomeru; oprávnené sú aj SZČO, na ktoré sa vzťahujú odvodové prázdniny	pokles tržieb: príspevok za mesiac 20 % – 29,99 %: 330 € 30 % – 39,99 %: 420 € 40 % – 49,99 %: 510 € 50 % – 59,99 %: 600 € 60 % – 69,99 %: 690 € 70 % – 79,99 %: 780 € 80 % a viac: 870 € príjem z pracovného pomeru vedie ku kráteniu príspevku	Počet kategórií sa navýšil, pokles tržieb je od 1.2.2021 odstupňovaný po 10 % namiesto 20 %; nárast finančného príspevku o 60 € v každej z kategórií; rozšírený okruh oprávnených žiadateľov, zahŕňajúci aj tie subjekty, ktoré začali vykonávať činnosť najneskôr k 1.2.2021;
3A	finančná podpora pre zamestnávateľov, ktorých činnosť bola obmedzená ekonomickým poklesom: podpora poskytovaná	zamestnávateľa (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 1.2.2021 [zamestnanci prijatí najneskôr 1.2.2021]	100 % CCP zamestnanca za čas strávený na prekážke (max. 1100 € za mesiac)	rozšírený okruh oprávnených subjektov aj na tie, ktoré vznikli najneskôr k 1.2. 2021; zvýšený limit z 880 € na 1100 € na zamestnanca

⁸ Opatrenie 1 je určené pre tých zamestnávateľov, ktorí boli nútení na základe rozhodnutia orgánu verejnej moci zavrieť prevádzku. Opatrenie 2 je určené na kompenzáciu SZČO s poklesom tržieb. Opatrenia 3A a 3B sa týkajú tých zamestnávateľov, ktorých sa dotkli negatívne ekonomické dopady mimoriadnej situácie, aj keď sa na nich nevzťahoval úradom vydaný zákaz činnosti. Opatrenie 4A a 4B sa týka tých SZČO a konateľov tzv. jednoosobových s.r.o., na ktorých sa nevzťahuje žiadne zo skôr uvedených opatrení.

	zamestnávateľovi na zamestnanca na prekážke ^b		a na mesiac; možnosť čerpať pomoc na odvody zamestnávateľa (prechod z hrubej mzdy na CCP); úprava oproti „Prvej pomoci +“ prechod z 80 % na 100 % CCP	
3B	odstupňovaný finančný príspevok na zamestnancov v závislosti od poklesu tržieb, ktorý dosahuje aspoň 20 %	zamestnávateľa (právnické osoby aj SZČO) mimo VS vzniknutí najneskôr 1.2.2021 [zamestnanci prijatí najneskôr 1.2.2021]	<p>pokles tržieb: príspevok na zamestnanca a na mesiac</p> <p>20 % – 29,99 %: 330 €</p> <p>30 % – 39,99 %: 420 €</p> <p>40 % – 49,99 %: 510 €</p> <p>50 % – 59,99 %: 600 €</p> <p>60 % – 69,99 %: 690 €</p> <p>70 % – 79,99 %: 780 €</p> <p>80 % a viac: 870 €</p>	Počet kategórií sa navýšil, pokles tržieb je od 1.2.2021 odstupňovaný po 10 % namiesto 20 %; nárast finančného príspevku o 60 € v každej z kategórií; rozšírený okruh oprávnených žiadateľov, zahŕňajúci aj tie subjekty, ktoré začali vykonávať činnosť najneskôr k 1.2.2021
4A	finančný príspevok v jednotnej výške pre každého oprávneného žiadateľa	SZČO bez iných príjmov a bez sociálneho poistenia (príjem z pracovného pomeru a dohôd sa pripúšťa), ktoré začali vykonávať svoju činnosť najneskôr 1.2.2021.	360 € za mesiac; príjem dosahovaný z pracovného pomeru a dohôd vedie ku kráteniu príspevku	nárast finančného príspevku o 45 €; rozšírený okruh oprávnených žiadateľov aj na osoby s niektorými typmi iných príjmov, ako aj osoby, ktoré začali činnosť najneskôr 1.2.2021
4B	finančný príspevok v jednotnej výške pre každého oprávneného žiadateľa	jednoosobová s.r.o., ktorá vznikla najneskôr 1.2.2021 a spĺňa podmienky minimálneho obratu a maximálneho zisku pred zdanením	360 € za mesiac; príjem konateľa dosahovaný z pracovného pomeru a dohôd vedie ku kráteniu príspevku	nárast finančného príspevku o 45 €; rozšírený okruh oprávnených žiadateľov aj na osoby s niektorými typmi iných príjmov, ako aj osoby, ktoré začali činnosť najneskôr 1.2.2021

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR (2021); Pozn.:^aDetailný opis všetkých podmienok opatrení projektu „Prvá pomoc ++“ je k dispozícii v uznesení vlády (Úrad vlády SR, 2021) a v nadväzujúcom oznámení o možnosti predkladania žiadostí; ^bprekážka na strane zamestnávateľa v zmysle § 142 Zákonníka práce; použité skratky: CCP=celková cena práce, OP=opatrenie, SZČO=samostatne zárobkovo činná osoba, VS=sektor verejnej správy.

Tabuľka 2 predstavuje stav účinný k 1. júlu 2021, keď sa forma pomoci bude odvíjať od stupňa varovania na Covid automate. Uznesením vlády prijatým 9. júna 2021 sa rozhodlo, že vyplácanie finančnej pomoci cez nástroje „Prvej pomoci“ za júl sa naviaže na stupeň Covid automatu. Na základe aktualizovaných pravidiel rozlišujeme 4 fázy, v ktorých sa poskytujú rôzne formy „Prvej pomoci“. V prípade priaznivého vývoja epidemickej situácie sa ekonomická aktivita bude zvyšovať, čím sa potreba sanovať ekonomické následky pandémie bude znižovať, čo odráža aj navrhovaná novela poskytovania finančnej pomoci. Vo Fáze 3, keď bude celoslovenský Covid automat na III., respektíve na IV. stupni varovania, sa využije najštedrejšia „Prvá pomoc ++“. Vo Fáze 2, ak sa celoslovenský Covid automat dostane do I., prípadne do II. stupňa varovania, prejde sa na „Prvú pomoc +“ v upravenej forme bez opatrenia 3B. Opatrenie 3B umožňuje čerpať odstupňovaný finančný príspevok na zamestnanca v závislosti od poklesu tržieb. Fáza 1 nastáva, ak je celoslovenský Covid automat vypnutý, a zároveň sa v stupni monitoringu nachádza najviac 39 okresov. V takomto prípade sa bude poskytovať podpora v rozsahu „Prvej pomoci“, ktorá sa uplatňovala počas prvej vlny pandémie. Podobne ako vo Fáze 2, bude vynechané opatrenie 3B. Fáza 0 predstavuje stav, keď je celoslovenský Covid automat vypnutý, a zároveň je v stupni monitoringu najmenej 40 okresov. V takom prípade sa finančná podpora minimalizuje a podniky nie sú oprávnené čerpať pomoc. Uznesenie vlády prijaté 10. augusta 2021 okrem zmeny Covid automatu, upravuje aj čerpanie finančnej pomoci prostredníctvom nástrojov „Prvej pomoci“. Z dôvodu stabilnej epidemickej situácie sa vláda rozhodla vypnúť poskytovanie finančných príspevkov za august. Následne sa od septembra, až do decembra 2021 bude využívať „Prvá pomoc“ v rozsahu, aký sa aplikoval ešte počas prvej vlny pandémie, okrem opatrenia 3B.

Tabuľka 2 Prepojenie vyplácania „Prvej pomoci“ na Covid automat

Fáza	Stupeň varovania	Uplatnená „Prvá pomoc“	Vynechané opatrenia
Fáza 3	III. a IV. stupeň varovania podľa celoslovenského Covid automatu	„Prvá pomoc ++“ ^a	Bez zmien
Fáza 2	I. a II. stupeň varovania podľa celoslovenského Covid automatu	„Prvá pomoc +“ ^b	Okrem opatrenia 3B
Fáza 1	Bez vyhláseného celoslovenského Covid automatu a zároveň sa v stupni monitoringu nachádza najviac 39 okresov	„Prvá pomoc“ ^b	Okrem opatrenia 3B
Fáza 0	Žiaden z okresov nie je v I. až IV. stupni varovania podľa Covid automatu a zároveň je v stupni monitoringu najmenej 40 okresov	Bez finančnej kompenzácie	

Zdroj: Úrad vlády SR (2021) Pozn.:^aDetailný opis všetkých podmienok opatrení projektu „Prvá pomoc ++“ je k dispozícii v uznesení vlády (Úrad vlády SR, 2021) a v nadväzujúcom oznámení o možnosti predkladania žiadostí ; ^bDetailný opis je k dispozícii v predchádzajúcich aktualizáciách komentára ISP k „Prvej pomoci“ dostupnej na webstránke www.institutsocialnejpolitiky.sk.

Tabuľka 3 poskytuje prehľad o hlavných ukazovateľoch čerpania finančných prostriedkov z jednotlivých opatrení „Prvej pomoci“ k 30. júlu 2021, osobitne za marec 2020 až jún 2021. Údaje za mesiace marec 2020 až máj 2021 dostupné k 30. júlu 2021 považujeme za relatívne blízke finálnemu čerpaniu pomoci, nakoľko zamestnávateľia a SZČO mali možnosť požiadať o pomoc za posledný z týchto mesiacov do 31. júla 2021. Na rozdiel od pomoci za tieto mesiace je možnosť požiadať o „Prvú pomoc“ za jún 2021 naďalej otvorená, a to až do 31. augusta 2021. Z tohto dôvodu zdôrazňujeme, že údaje za jún 2021 sa budú meniť v dôsledku prijímania a spracovania nových podkladov od žiadateľov. Oproti hodnotám z predchádzajúcich aktualizácií došlo ku korekcii niektorých údajov. Tieto sa týkajú údajov za mesiace od októbra 2020. Ide o počet podporených zamestnancov pri opatreniach 1, 3A a 3B. Okrem údajov o počte podporených zamestnancov sú tým pádom ovplyvnené aj údaje o priemernej sume na jedného podporeného pracujúceho.

Tabuľka 3 Čerpanie finančných príspevkov za marec 2020 až jún 2021 z projektov prvej pomoci, stav k 30. júlu 2021^a

Opatrenie	Počet podporených subjektov	Počet podporených zamestnancov / SZČO	Finančný príspevok	Priemerná podpora na pracujúceho	Žiadaná suma
marec 2020	80 071	370 442	82 995 566,07 €	224,04 €	83 025 459,29 €
1	13 693	65 585	18 720 905,66 €	285,44 €	
2	39 576	39 576	9 923 008,57 €	250,73 €	
3A	2 648	68 111	18 367 703,09 €	269,67 €	
3B	12 589	185 631	34 770 388,75 €	187,31 €	
4A	10 573	10 573	1 112 025,00 €	105,18 €	
4B	966	966	101 535,00 €	105,11 €	
apríl 2020	94 582	465 531	176 968 264,59 €	380,14 €	177 036 426,19 €
1	11 266	56 505	28 027 678,03 €	496,02 €	
2	47 457	47 457	22 362 133,26 €	471,21 €	
3A	4 547	103 001	44 086 520,02 €	428,02 €	
3B	17 825	245 175	79 674 663,28 €	324,97 €	
4A	12 266	12 266	2 580 285,00 €	210,36 €	
4B	1 127	1 127	236 985,00 €	210,28 €	
máj 2020	77 258	459 011	145 998 107,40 €	318,07 €	146 075 521,05 €
1	4 051	24 751	10 344 922,00 €	417,96 €	
2	41 436	41 436	18 571 981,85 €	448,21 €	
3A	4 477	109 480	41 461 897,96 €	378,72 €	
3B	17 606	273 729	73 598 850,59 €	268,87 €	
4A	8 648	8 648	1 817 430,00 €	210,16 €	
4B	967	967	203 025,00 €	209,95 €	
jún 2020	52 488	278 151	80 895 638,26 €	290,83 €	80 926 875,64 €
1	350	2 107	809 073,32 €	383,99 €	
2	29 947	29 947	13 104 064,17 €	437,58 €	
3A	3 245	79 858	24 679 237,95 €	309,04 €	

3B	12 211	159 580	40 903 132,82 €	256,32 €	
4A	5 978	5 978	1 257 120,00 €	210,29 €	
4B	681	681	143 010,00 €	210,00 €	
júl 2020	41 815	225 238	63 390 034,71 €	281,44 €	63 394 393,99 €
1	78	471	291 817,64 €	619,57 €	
2	23 815	23 815	10 428 211,98 €	437,88 €	
3A	2 701	73 727	20 109 786,20 €	272,76 €	
3B	9 754	121 812	31 421 703,89 €	257,95 €	
4A	4 855	4 855	1 021 755,00 €	210,45 €	
4B	558	558	116 760,00 €	209,25 €	
august 2020	40 564	201 230	56 915 546,35 €	282,84 €	56 926 054,35 €
1	53	135	61 734,02 €	457,29 €	
2	22 618	22 618	9 893 200,00 €	437,40 €	
3A	2 560	52 821	14 495 725,28 €	274,43 €	
3B	10 365	120 737	31 427 592,05 €	260,30 €	
4A	4 396	4 396	927 675,00 €	211,03 €	
4B	523	523	109 620,00 €	209,60 €	
september 2020	42 964	186 131	50 478 738,24 €	271,20 €	50 488 431,47 €
1	71	206	78 648,77 €	381,79 €	
2	24 094	24 094	10 374 966,94 €	430,60 €	
3A	2 617	43 699	10 313 354,46 €	236,01 €	
3B	10 907	112 892	28 609 373,07 €	253,42 €	
4A	4 657	4 657	979 965,00 €	210,43 €	
4B	583	583	122 430,00 €	210,00 €	
október 2020	72 234	254 710	106 883 986,82 €	419,63 €	106 933 613,42 €
1	1 014	3 727	1 329 615,69 €	356,75 €	
2	39 763	39 763	24 844 073,93 €	624,80 €	
3A	4 847	44 661	14 908 464,44 €	333,81 €	
3B	17 500	157 562	63 078 177,49 €	400,34 €	
4A	8 114	8 114	2 454 389,89 €	302,49 €	
4B	883	883	269 265,38 €	304,94 €	
november 2020	82 382	246 598	112 409 760,24 €	455,84 €	113 181 984,01 €
1	1 029	3 680	1 881 072,36 €	511,16 €	
2	45 589	45 589	30 222 760,33 €	662,94 €	
3A	5 131	39 294	15 479 538,37 €	393,94 €	
3B	18 589	146 111	61 193 464,10 €	418,81 €	
4A	10 808	10 808	3 292 276,08 €	304,61 €	
4B	1 116	1 116	340 649,00 €	305,24 €	
december 2020	83 531	264 933	120 418 495,74 €	454,52 €	121 062 920,90 €
1	2 011	10 795	3 487 674,98 €	323,08 €	
2	46 761	46 761	31 182 797,39 €	666,85 €	
3A	5 903	42 557	16 832 937,15 €	395,54 €	
3B	17 784	153 877	65 571 253,06 €	426,13 €	
4A	9 862	9 862	3 013 440,37 €	305,56 €	
4B	1 081	1 081	330 392,79 €	305,64 €	
január 2021	117 729	365 458	187 755 149,64 €	513,75 €	188 000 994,91 €
1	3 371	20 190	11 269 391,09 €	558,17 €	
2	65 025	65 025	47 716 683,93 €	733,82 €	
3A	7 605	49 537	22 192 066,02 €	447,99 €	
3B	24 252	213 416	101 247 286,70 €	474,41 €	
4A	15 879	15 879	4 896 601,45 €	308,37 €	
4B	1 411	1 411	433 120,45 €	306,96 €	
február 2021	120 254	350 195	211 439 375,74 €	603,78 €	211 542 224,21 €
1	3 165	20 750	14 702 627,80 €	708,56 €	
2	70 633	70 633	56 659 495,05 €	802,17 €	
3A	8 129	50 974	30 230 441,21 €	593,06 €	
3B	23 154	192 836	104 566 024,79 €	542,25 €	

4A	13 550	13 550	4 770 150,51 €	352,04 €	
4B	1 452	1 452	510 636,38 €	351,68 €	
marec 2021	115 124	321 577	198 406 270,58 €	616,98 €	198 532 918,59 €
1	3 178	20 732	16 130 771,60 €	778,06 €	
2	69 275	69 275	55 592 750,10 €	802,49 €	
3A	8 404	59 823	34 940 711,77 €	584,07 €	
3B	20 309	157 871	86 863 972,77 €	550,22 €	
4A	12 445	12 445	4 375 993,21 €	351,63 €	
4B	1 431	1 431	502 071,13 €	350,85 €	
apríl 2021	108 709	318 557	179 034 644,98 €	562,02 €	179 047 766,32 €
1	2 455	16 543	6 962 179,99 €	420,85 €	
2	66 521	66 521	52 286 873,44 €	786,02 €	
3A	7 579	64 463	28 036 765,42 €	434,93 €	
3B	20 106	159 040	87 552 732,75 €	550,51 €	
4A	10 667	10 667	3 732 745,95 €	349,93 €	
4B	1 323	1 323	463 347,43 €	350,22 €	
máj 2021	86 616	256 132	146 774 580,37 €	573,04 €	146 784 975,02 €
1	565	2 097	1 281 769,09 €	611,24 €	
2	56 354	56 354	43 480 014,22 €	771,55 €	
3A	5 145	57 343	29 647 235,18 €	517,02 €	
3B	15 311	131 141	69 151 424,53 €	527,31 €	
4A	8 107	8 107	2 831 816,39 €	349,31 €	
4B	1 090	1 090	382 320,96 €	350,75 €	
jún 2021	62 412	146 301	83 537 158,29 €	571,00 €	83 795 443,99 €
1	129	737	332 003,42 €	450,48 €	
2	44 110	44 110	34 100 258,10 €	773,07 €	
3A	3 132	31 245	13 383 437,52 €	428,34 €	
3B	7 937	63 123	33 242 160,55 €	526,63 €	
4A	6 265	6 265	2 190 896,46 €	349,70 €	
4B	821	821	288 402,24 €	351,28 €	

Zdroj: Informačný systém služieb zamestnanosti, ÚPSVaR. Pozn.: ^a Dáta z Informačného systému služieb zamestnanosti predstavujú predbežné údaje, ktoré sa môžu spätne korigovať, napríklad preradením podporených subjektov v rámci opatrení; ^b Údaje predstavujú počet podporených SZČO. Vzhľadom na charakter opatrení 2 a 4, ISP v prípade týchto opatrení predpokladá nutnú ekvivalenciu počtu podporených subjektov a počtu podporených SZČO (sčítanec 3).

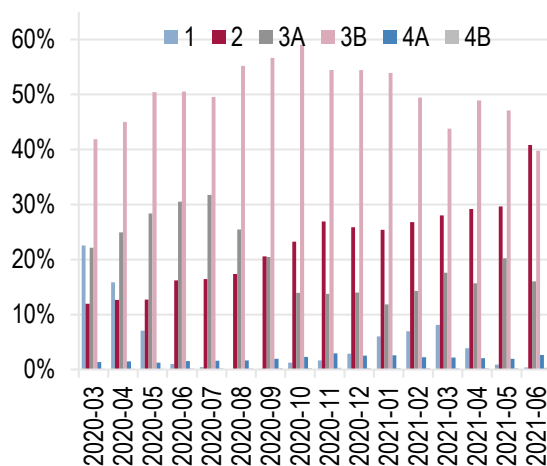
Absolútna výška čerpania v prvej vlne pandémie kulminovala v apríli 2020 a v nasledujúcich mesiacoch alokovaná suma postupne klesala. Tento trend sa zvrátil v októbri, keď sa epidemická situácia na Slovensku zhoršila, čo sa prejavilo aj v objeme čerpania. Rozšírenie okruhu poberateľov a zatraktívnenie finančnej podpory v rámci prechodu na „Prvú pomoc +“ taktiež prispelo k výraznému medzimesačnému skoku v alokovanej sume za október. Medzimesačné zintenzívnenie čerpanej pomoci sme zaznamenali aj za november a december. Tento vývoj vyvrcholil v úvodných dvoch mesiacoch aktuálneho roka 2021. Dostupné údaje dokumentujú kulmináciu v absolútnej výške čerpania finančných prostriedkov v druhej vlne pandémie vo februári 2021, kedy sa prostredníctvom opatrení „Prvej pomoci“ vyplatilo viac ako 211 miliónov eur. Táto suma preyšuje aj maximum zaznamenané počas prvej vlny pandémie, ktorým bolo takmer 177 miliónov eur za apríl 2020.⁹ Objem vyplatenej pomoci za marec 2021 dosahuje na základe aktualizovaných údajov viac ako 198 miliónov eur, za apríl sa absolútna výška pomoci vyšplhala k hranici 179 miliónov eur, za máj sa vyplatila pomoc vo výške takmer 147 miliónov eur a predbežné čerpanie takmer 84 miliónov eur za jún naznačuje útlm v porovnaní s májovým čerpaním pred mesiacom. Objem vyplatenej pomoci za jún 2021 bude podliehať dodatočným korekciám, a preto môžeme očakávať ďalšie navýšenie celkovej čerpanej pomoci, nakoľko možnosť žiadať o pomoc za tento mesiac je otvorená až do konca augusta 2021. Prezentované čísla treba

⁹ Pri porovnávaní vysokého čerpania za mesiace v roku 2021 je však potrebné zdôrazniť rozdiely v nastavení a maximálnych výškach podpory medzi „Prvou pomocou“, „Prvou pomocou+“ a „Prvou pomocou++“. Pre bližšie porovnanie, pozri Tabuľku 1.

naďalej vnímať ako spodný odhad celkovej čerpanej sumy za jednotlivé mesiace, preto je potrebné aj údaje v ďalších častiach interpretovať obdobne.

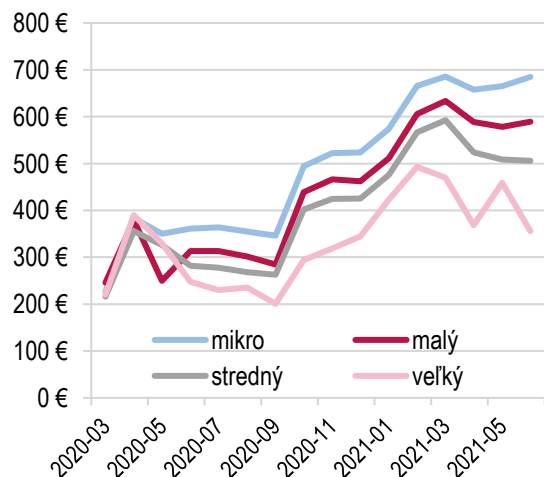
Najväčšiu časť vyplatenej sumy v mesiacoch máj 2020 až február 2021 stabilne tvorilo opatrenie 3B, ktorého podiel sa v jednotlivých mesiacoch pohyboval okolo polovice celkovej vyplatenej sumy. V marci 2021 podiel opatrenia 3B klesol na menej ako 44 %, ale v apríli a máji pozorujeme opätovné oživenie čerpania prostredníctvom tohto opatrenia (Graf 1). V marci 2020 sa vyplatilo cez opatrenia 1 a 3A zhodne niečo cez 22 % celkovej uhrádzanej sumy, ale ich využívanie bolo v nasledujúcich mesiacoch radikálne odlišné. Kým podiel opatrenia 1, určeného pre zamestnávateľov s prevádzkami zatvorenými na základe úradného rozhodnutia, postupne klesal až na úroveň okolo desatiny percenta v auguste, resp. septembri, v nasledujúcich mesiacoch v dôsledku zhoršujúcej sa epidemickej situácie podiel opatrenia 1 na celkovej sume podpory kontinuálne rástol, až na 7 % vo februári a viac ako 8 % v marci 2021. Epidemická situácia sa začiatkom apríla začala postupne stabilizovať, čo sa pretavilo do obozretného otvárania ďalších segmentov ekonomiky. V nadväznosti na opatrné otváranie ekonomiky sa počet úradne zatvorených prevádzok postupne obmedzoval. Podľa dostupných údajov sa objem pomoci smerujúcej do prevádzok, ktoré sú uzatvorené na základe rozhodnutia ÚVZ zastabilizoval v apríli na úrovni pod 4 %. K 30. júlu sa prostredníctvom opatrenia 1 vyplatilo len menej ako 1 % celkovej pomoci za máj a jún 2021. Takýto stav odráža pozitívny vývoj epidemickej situácie na území Slovenska. Podiel opatrenia 3A až do júla 2020, naopak, zaznamenal postupný vzostup na takmer 32 %, ale v období od augusta začalo využívanie tohto opatrenia postupne ustupovať, až sa dostalo na hranicu nad 12 % zaznamenanú v januári. Podľa dostupných údajov využívanie opatrenia 3A opäť mierne rastie, podľa aktualizovaných za máj až na úroveň presahujúcu 20 %, predbežné čísla za jún signalizujú opätovné utlmenie. Postupné zintenzívnenie využívania pozorujeme pri opatrení 2, ktorého podiel medzi marcom 2020 a májom 2021 vzrástol z necelých 12 % na bežmála 30 % celkovej vyplatenej sumy. Predbežné údaje za jún ukazujú ďalší nárast podielu čerpania prostredníctvom opatrenia 2 až na úroveň presahujúcu 40 %. Štruktúra pomoci sa síce postupne mení v prospech opatrenia 2 v dôsledku zmeny pravidiel po úprave prostredníctvom „Prvej pomoci +“ a „Prvej pomoci ++“, avšak dá sa predpokladať, že s postupným spracovaním ďalších júnových podkladov podiel opatrenia 3B v júni 2021 dosiahne podobnú úroveň ako v predchádzajúcich mesiacoch.

Graf 1 Najväčšia časť celkovej sumy podpory je poskytovaná cez opatrenie 3B

Zdroj: ÚPSVaR.

Graf 2 Priemerná podpora na pracujúceho podľa kategórie veľkosti podniku

Zdroj: ÚPSVaR.

Zhoršenie epidemickej situácie na Slovensku v jesenných mesiacoch znamenalo ukončenie trendu postupného poklesu počtu podporených zamestnancov a SZČO z historického maxima 466 tisíc podporených pracovných

miest v apríli 2020 na viac ako 186 tisíc v septembri 2020. Za október¹⁰ sme zaznamenali prudký medzimesačný nárast v počte podporených pracovných miest o takmer 69 tisíc, na bezmála 255 tisíc, čo predstavuje medzimesačný nárast o 37 %. Ešte významnejšia medzimesačná zmena nastala v januári, keď sa podporilo o takmer 38 % viac pracovných miest ako v decembri 2020. Celkový počet podporených pracovných miest za január presiahol 365 tisíc. Údaje za nasledujúce mesiace ukazujú postupný útlm v počte podporených pracovných miest, čo potvrdzujú aj predbežné júnové čísla, keď sa k 30. júlu podporilo viac ako 146 tisíc mesačných pracovných miest. Stabilizácia epidemickej situácie na Slovensku spolu s obozretným otváraním ekonomiky sa prejavuje aj na počte podporených pracovníkov. Podobný vývoj očakávame aj v nasledujúcich týždňoch, čo bude priaznivo pôsobiť na ekonomiku, a tým sa bude znižovať intenzita využívania nástrojov „Prvej pomoci“, čo sa odrazí v redukcii počtu podporených zamestnancov.

V dôsledku zmien v štruktúre „Prvej pomoci“, ktoré začali platiť od októbra 2020, došlo aj k prispôbeniu priemernej výšky pomoci na jedno pracovné miesto. V období medzi júnom až septembrom 2020 sa priemerná podpora na pracujúceho zastabilizovala na hodnotách v rozmedzí približne 270 až 290 eur. Porovnanie dostupných údajov za september s obdobím do januára 2021 však ukazuje skok v priemernej výške finančnej podpory na pracujúceho z 271 eur v septembri, na bezmála 456 eur v novembri a až takmer 514 eur v januári 2021. Údaje za február a marec dokumentujú ďalšie zvýšenie pomoci na jedno pracovné miesto, a to až k hranici 617 eur zaznamenatej za marec. Podľa aktualizovaných údajov za apríl priemerná výška pomoci klesla k hranici 562 eur. Za máj a jún sledujeme stabilizáciu priemernej výšky finančnej pomoci, a to blízko hranice 570 eur. Spracovanie ďalších výkazov a žiadostí spravidla spôsobuje úpravu tohto ukazovateľa smerom nadol, preto dostupnú hodnotu za jún treba interpretovať s istou dávkou neistoty.

Box 1 Kumulatívne údaje za marec 2020 až jún 2021

Z priebežne aktualizovaných údajov vyplýva, že od začiatku mimoriadnej situácie bolo k 30. júlu 2021 vyplatených **2 004 301 318,02 eur**. Celková odhadovaná žiadaná suma za všetkých šesťnásť mesiacov od marca 2020 do júna 2021 predstavovala k rovnakému dátumu 2 006 756 003,35 eur. Odhadovaný počet žiadostí na jednotlivé opatrenia dosiahol 203 778. Je však potrebné zdôrazniť, že k 30. júlu 2021 je uzatvorené prijímanie žiadostí o finančnú pomoc iba za marec 2020 až máj 2021. V prípade júna 2021 preto očakávame zmenu konečných údajov po postupnom spracovaní ďalších žiadostí a výkazov úradmi práce. Zmeny pri čerpaní pomoci za jún súvisia s možnosťou požiadať o finančný príspevok až do 31. augusta 2021.

Tabuľka A1 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 30. júlu 2021 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa počtu zamestnancov žiadateľa od mikropodnikov s maximálne deviatimi zamestnancami až po veľké podniky s najmenej 250 zamestnancami.¹¹ Podiel mikropodnikov na celkovej mesačnej sume pomoci postupne vzrástol medzi májom a novembrom 2020 z 23,6 % na 46,8 %. Následne v decembri 2020 a januári 2021 sa čerpanie mikropodnikov zastabilizovalo pod úrovňou 45 %. V ďalších troch mesiacoch roka 2021 sme sledovali postupné zvyšovanie podielu až k 49 %. Aktualizované údaje za máj signalizujú spomalenie čerpania k úrovni 46 %. Predbežné čísla za jún naznačujú opätovné zvýšenie čerpania blízko 57 %. Intenzita čerpania malých podnikov sa počas rovnakého obdobia upravila z 15,3 % v máji na 22,2 % v novembri 2020. V nasledujúcich mesiacoch sa podiel malých podnikov stabilne pohyboval nad hranicou 20 %. Dostupné čísla za máj a jún signalizujú postupný útlm v intenzite čerpania až k úrovni 15,9 %. Stredné podniky stabilne čerpali okolo 18 %, s miernym poklesom začínajúcim v novembri, a to až k hranici okolo 16 %, ktorú sme zaznamenali nepretržite za obdobie november až február. V ďalších mesiacoch evidujeme postupné znižovanie až na predbežnú úroveň v okolí 10 % za jún. Podiel veľkých podnikov na čerpanej sume zaznamenal v rovnakom časovom intervale značný útlm, z májových 40,6 % na novembrových 12%. nasledovalo mierne oživenie, až na decembrových 15,7%. Od januára 2021 sledujeme ďalšie utlmovanie čerpania až na úroveň blízku 13 %

¹⁰ Výrazná korekcia v počte podporených mesačných pracovných miest (rádovo desaťtisíce) od októbra do decembra 2020 je dôsledkom dodatočnej úpravy v počte podporených pracovných miest v kategórii veľké podniky.

¹¹ Dátová príloha je k dispozícii na internetovej stránke ISP [institutsocialnejpolitiky.sk/analyticke-komentare/index.html](https://www.institutsocialnejpolitiky.sk/analyticke-komentare/index.html)

zaznamenanú v apríli. Aktualizované čísla za máj značia dynamický medzimesačný nárast v relatívnom podiele čerpania veľkých podnikov, a to až na hranicu 20 %. Predbežné júnové hodnoty čerpania u jednotlivých kategórii podnikov treba interpretovať opatrne, pretože so spracovaním ďalších žiadostí a výkazov za jún očakávame, že sa podiel zastabilizuje na podobných hodnotách, aké evidujeme za predchádzajúce mesiace.

Medzi mikropodnikmi prevažuje čerpanie pomoci cez opatrenie 2, ktoré tvorí stabilne viac ako polovicu celkovej sumy vyplatenej v jednotlivých mesiacoch. Aktuálne údaje za jún ešte zvyrazňujú dominanciu opatrenia 2, cez ktoré mikropodniky čerpajú predbežne za tento mesiac viac ako 69 % pomoci. V rovnakej kategórii podnikov sme v dôsledku zhoršenej epidemickej situácie a s tým spojeným obmedzovaním ekonomického života v úvodných mesiacoch roka 2021 sledovali postupný vzostup čerpania prostredníctvom opatrenia 1. Jeho využívanie sa podľa júnových čísel vracia na hodnoty pod hranicou piatich desiatín percenta, čo odráža pozitívny stav epidemickej situácie na Slovensku. Zároveň sledujeme postupný relatívny útlm vo využívaní opatrenia 3B. Pri ostatných kategóriách podnikov (malé, stredné i veľké) dominuje opatrenie 3B, prostredníctvom ktorého čerpajú predbežne za jún od takmer 65 % u veľkých, až po 82 % u stredných podnikov. Veľké podniky využívali do konca septembra 2020 takmer výlučne opatrenia 3A a 3B, pričom ich podiel bol do tohto mesiaca takmer totožný, avšak v nasledujúcich mesiacoch jednoznačne prevyšovalo čerpanie cez opatrenie 3B, čo pokračuje aj v roku 2021 s výnimkou mája, kde sme zaznamenali prudký medzimesačný nárast podielu čerpania prostredníctvom opatrenia 3A, čo v menšom rozsahu sledujeme aj v júnových číslach. Od októbra sa zvyšovala intenzita využívania opatrenia 1 aj u ostatných kategóriách podnikov, avšak tento vývoj sa v posledných mesiacoch zvrátil a od apríla sledujeme postupné utlmovanie využívania tohto opatrenia, čo odzrkadľuje postupnú stabilizáciu epidemickej situácie.

Tabuľka A2 v dátovej prílohe obsahuje údaje aktuálne k 30. júlu 2021 o štruktúre prijímateľov „Prvej pomoci“ podľa odvetví hospodárstva (sekcie NACE). Najväčší podiel na čerpanej sume má podľa predbežných údajov za jún naďalej priemysel (NACE sekcia C) s podielom cez 26 %, ktorý sa od apríla vrátil na túto pozíciu. Kým do decembra 2020 prúdilo najviac finančných prostriedkov práve do priemyslu, tak od začiatku roka 2021 podstatná časť vyplatenej „Prvej pomoci“ smerovala do veľkoobchodu a maloobchodu (NACE sekcia G). V dôsledku zlepšenia epidemickej situácie a opatrného otvárania ekonomiky sa pozície opäť vymenili a sledujeme postupný pokles podielu na čerpaní u podnikov pôsobiacich v odvetví malo a veľkoobchodu, keď za apríl čerpali podniky z tohto odvetvia takmer 20 % vyplatenej „Prvej pomoci“. Podľa dostupných údajov za jún sledujeme ďalšie zníženie relatívnej váhy tohto odvetvia na čerpanej „Prvej pomoci“ už iba k hranici 15 %. Dostupné údaje za máj a jún ukazujú postupný nárast v podiele priemyslu na celkovom počte podporených pracovných miest. Kým vo februári 2021 sa pohyboval tento podiel na úrovni okolo 27 %, podľa dostupných údajov za oba mesiace sledujeme postupné navýšenie až na hranicu presahujúcu 32 %, čo je jednoznačne najviac v porovnaní s ostatnými odvetviami. Postupný rast je možné vidieť na podiele uhrádzanej sumy smerujúcej do stavebníctva (NACE sekcia F), ktorého podiel sa medzi májom a novembrom 2020 upravil z 5,8 % na 12 %, v decembri následne prišiel mierny útlm na 10,6 %, kým za prvý polrok roka 2021 zaznamenávame postupné oživenie až na úroveň 16,1 %, ktorú evidujeme za jún. Podľa týchto predbežných údajov smeruje väčšia časť júnovej pomoci do stavebníctva ako do obchodu. Zaujímavý je aj vývoj čerpania pomoci v ubytovaní a stravovaní (NACE sekcia I). Podiel tohto sektoru zaznamenal medzi augustom a novembrom 2020 skok, z 4,4 % na 15,8 %. V januári sa podiel ubytovania a stravovania prepadol na 10,6 % vyplatenej „Prvej pomoci“. Podľa údajov za nasledujúce mesiace sa však podiel na objeme čerpanej pomoci výrazne nemení a stabilne prúdi do tohto odvetvia viac ako 10 % uhrádzanej „Prvej pomoci“.

Priemerná výška podpory podľa veľkosti žiadateľa a sektorov ekonomiky vykazovala pomerne veľký rozptyl. Z hľadiska kategórie veľkosti podniku od júna 2020 platí, čím väčší podnik, tým nižšia priemerná výška podpory. Stabilné usporiadanie priemernej výšky podpory sledujeme na základe čiastkových údajov aj za jún 2021. V januári bola priemerná podpora na pracovníka mikropodniku približne 575 eur, kým vo veľkých podnikoch to

bolo bežná 424 eur.¹² Údaje za február a marec potvrdili prudký medzimesačný nárast u všetkých typov podnikov, avšak údaje za ďalšie mesiace naznačujú zníženie priemernej výšky pomoci pre pracovníkov pracujúcich pre veľké, stredné ako aj malé podniky. U mikropodnikov sme zaznamenali len kozmetické medzimesačné úpravy priemernej výšky pomoci rádovo pár eur. Revízia počtu podporených mesačných pracovných miest sa najviac prejavila v náraste priemernej výšky pomoci u kategórie veľkých podnikov, ktorá sa síce priblížila pomoci vyplácanej u ostatných kategórii, avšak naďalej zostáva priemerná finančná podpora pripadajúca na jedno pracovné miesto najnižšia práve v tomto segmente ekonomiky. Predbežné júnové čísla naznačujú stabilizáciu priemernej výšky pomoci na hodnotách zaznamenaných v predchádzajúcich mesiacoch. Všetky uvedené ukazovatele budú podliehať dodatočnej korekcii z dôvodu prijímania a vybavovania žiadostí a výkazov za mesiac jún, ako sme to už niekoľkokrát zdôraznili. Z odvetvového pohľadu na „Prvú pomoc“ vyplýva, že najvyššia pomoc na jedno pracovné miesto prúdila v máji do organizácií pôsobiach v sektoroch stavebníctva (NACE sekcia F – 681,72 eur), poľnohospodárstva (NACE sekcia A – 677,15 eur) a umenia, zábavy a rekreácie (NACE sekcia R – 639,94 eur). Naopak najnižšia priemerná podpora smeruje do odvetví dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu (NACE sekcia D – 435,30 eur) a ťažba a dobývanie (NACE sekcia B – 438,16 eur).

Box 2 Ako dlho trvá poskytnutie pomoci?

Vyhlásenie núdzového stavu v súvislosti s pandemiou COVID-19 postavilo slovenský verejný sektor, a zvlášť sieť úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, pred doposiaľ bezprecedentnú výzvu. Popri štandardnej agende úradov bolo nevyhnutné v čo možno najkratšom čase zabezpečiť vykonanie množstva úloh úzko súvisiacich s núdzovým stavom a dynamicky sa meniacou epidemickou situáciou. Medzi tieto úlohy patrilo aj zabezpečenie výplaty podpory poskytovanej v rámci opatrení „Prvej pomoci“. Podľa dát dostupných k 1. augustu 2021 trvala výplata pomoci v priemere menej ako 5 pracovných dní od momentu prijatia žiadosti, prípadne mesačného výkazu, až po spracovanie podkladu na úhradu príslušným úradom práce.¹³

V prípade subjektov, ktoré si požiadali o pomoc za jeden mesiac a **majú podpísanú dohodu**, si poskytnutie pomoci za nasledujúce mesiace **nevyžaduje podpisovanie novej dohody, ale postačuje predloženie výkazu**. Týmto sa po uzavretí dohody výrazne zjednodušuje a skraca vybavovanie pomoci za nasledujúce mesiace.

Tabuľka B1 Trvanie vybavenia pomoci (od prijatia žiadosti alebo výkazu po spracovanie úradom práce)

Opatrenie	Priemerné trvanie vybavenia		Počet žiadostí / výkazov
	Kalendárne dni	Pracovné dni	
1	8,30	5,59	45 826
2	5,35	3,80	727 828
3A	6,30	4,43	76 951
3B	6,39	4,50	252 053
4A	8,80	6,11	110 539
4B	9,15	6,38	11 650
Spolu	6,08	4,28	1 224 847

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Priemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 25. júla 2021 a zároveň vybavené najneskôr 30. júla 2021. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

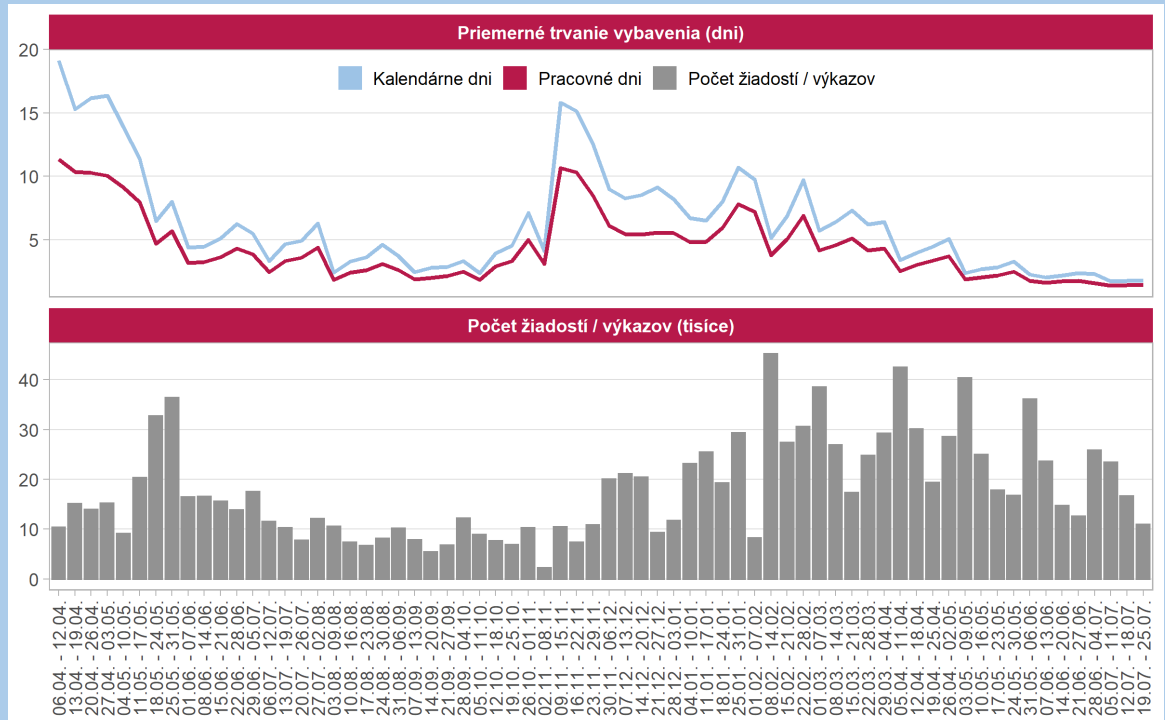
Tabuľka B1 a Graf B1 obsahujú informácie o trvaní vybavenia nových žiadostí ako aj výkazov prijatých v období apríl 2020 až júl 2021 k dohodám z predchádzajúcich mesiacov. Vybavenie pomoci sa výrazne zrýchlilo od polovice mája 2020, odkedy okrem nových žiadostí úrady práce vybavujú aj výkazy k už existujúcim dohodám. V októbri a v novembri prišlo k skokovitým nárastom trvania vybavenia spojeným s prechodom na „Prvú pomoc +“. Po týchto nárastoch však opäť pozorujeme zrýchlenie vybavovania, ktorého trvanie sa vrátilo na hodnoty podobné tým, ktoré sme pozorovali pri pôvodnej „Prvej pomoci“. Prechod na

¹² V dôsledku korekcie podporených mesačných miest za obdobie od októbra 2020 sledujeme aj úpravu všetkých ukazovateľov využívajúcich počet podporených mesačných pracovných miest vo svojom menovateli.

¹³ S cieľom eliminovať možnú diskrepanciu medzi dátumom odoslania žiadosti o podporu žiadateľom a jej registráciou bola odhadovaná celková dĺžka procesu výplaty predĺžená o dva dni.

„Prvú pomoc ++“ síce spôsobil mierne predĺženie priemerného vybavenia žiadostí a výkazov, ktoré sledujeme na Grafe B1, avšak po úvodnom nápre, ktorý sa prejavil v značnom náraste počtu žiadostí najmä v druhom februárovom týždni, opäť sledujeme postupný pokles v počte dní nevyhnutných na zvládnutie celého procesu.

Graf B1 Vybavenie pomoci sa postupne zrýchľuje

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Priemerná dĺžka procesu za žiadosti a výkazy prijaté najneskôr 25. júla 2021 a zároveň vybavené najneskôr 30. júla 2021. Za moment prijatia sa považuje zaregistrovanie v internom systéme ÚPSVaR.

Pandemické ošetrovné

Prerušenie vyučovania v školách a školských zariadeniach od 16. marca 2020 do odvolania vytvorilo u pracujúcich potrebu zabezpečiť starostlivosť o deti. MPSVR SR na túto situáciu zareagovalo zavedením dávky „pandemické ošetrovné“, na ktorú získali nárok nemocensky poistení rodičia, ktorí sa počas krízovej situácie (od 12. marca 2020) súvisiacej so šírením ochorenia COVID-19 osobne starali o dieťa, ktoré nedovršilo jedenásť rok, alebo do dovŕšenia šestnásteho roku veku, ak išlo o dieťa s dlhodobou nepriaznivým zdravotným stavom.¹⁴ Výška ošetrovného za deň je rovnako ako pri bežnom ošetrovnom 55 % denného vymeriavacieho základu určeného z najviac dvojnásobku priemernej mzdy spred dvoch rokov (približne 70 % čistej mzdy).¹⁵

Podmienky pri poskytovaní pandemickej OČR sa zmenili novelou zákona o sociálnom poistení, ktorá nadobudla účinnosť 23. septembra 2020.¹⁶ Cieľom novely bolo predovšetkým upraviť podmienky nároku na pandemické ošetrovné v školskom roku 2020/2021. Po novom majú nárok na ošetrovné v čase trvania krízovej situácie nemocensky poistení poistenci starajúci sa o dieťa, ktoré je choré, ktoré je v karanténe alebo je zatvorená škola alebo škôlka, ktorú dieťa navštevuje. Nárok na pandemické ošetrovné ostal zachovaný aj v prípade rodinných príslušníkov, ktorí zabezpečujú starostlivosť o príbuzného, ktorému sa neposkytuje starostlivosť v zariadení sociálnych služieb z dôvodu obavy o jeho zdravie. Toto sa však nevzťahuje na rodičov žiakov základných škôl,

¹⁴ Novela zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení prostredníctvom zákona číslo 63/2020 Z. z.

¹⁵ Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/.

¹⁶ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne www.employment.gov.sk/sk/informacie-media/aktuality/zmeny-pri-poskytovanii-pandemickej-ocr.html

pre ktorých je prezenčná školská dochádzka od 1. septembra 2020 opäť povinná, a nárok vzniká len pri uzavretí zariadenia príslušným orgánom. Od 1. do 30. apríla 2021 zvýšila Sociálna poisťovňa pandemické ošetrovné na 75 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu.¹⁷

Tabuľka 4 Vyplatené dávky „ošetrovné“

Mesiac	2019	2020	2021	Nárast / pokles			Nárast / pokles (%)		
				2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2021 vs. 2020	2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2021 vs. 2020
Počet dávok									
január		14 937	22 250			7 313			49,0 %
február		14 108	52 479			38 371			272,0 %
marec	25 297	24 854	55 258	-443	29 961	30 404	-1,8 %	118,4 %	122,3 %
apríl	15 690	80 407	38 918	64 717	23 228	-41 489	412,5 %	148,0 %	-51,6 %
máj	13 918	149 856	23 890	135 938	9 972	-125 966	976,7 %	71,6 %	-84,1 %
jún	13 477	131 851	16 213	118 374	2 736	-115 638	878,3 %	20,3 %	-87,7 %
júl	13 015	56 264	11 905	43 249	-1 110	-44 359	332,3 %	-8,5 %	-78,8 %
august	10 350	26 217		15 867			153,3 %		
september	10 170	24 060		13 890			136,6 %		
október	12 781	15 834		3 053			23,9 %		
november	16 495	23 692		7 197			43,6 %		
december	14 731	20 608		5 877			39,9 %		
Výdavky (tisíce eur)									
január		1 709	3 749			2 040			119,3 %
február		1 674	12 238			10 563			630,9 %
marec	2 725	3 004	10 744	278	8 018	7 740	10,2 %	294,2 %	257,7 %
apríl	1 705	15 463	8 471	13 758	6 766	-6 992	807,0 %	396,9 %	-45,2 %
máj	1 554	46 756	5 163	45 202	3 609	-41 593	2 908,0 %	232,2 %	-89,0 %
jún	1 475	45 374	2 662	43 899	1 187	-42 712	2 976,2 %	80,5 %	-94,1 %
júl	1 480	17 748	2 103	16 267	623	-15 645	1 099,0 %	42,1 %	-88,2 %
august	1 286	7 569		6 283			488,6 %		
september	1 304	7 032		5 728			439,3 %		
október	1 454	2 539		1 085			74,6 %		
november	1 881	2 937		1 056			56,1 %		
december	1 659	3 054		1 395			84,1 %		

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje platné k 2.8.2021). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

Počas prvého roka pandémie (marec 2020 až február 2021) vzrástol počet vyplatených dávok ošetrovné medziročne 3,6-násobne o 453 403 dávok; výdavky v rovnakom období vzrástli zhruba 8,4-násobne o takmer 148 milióna eur. V druhom roku pandémie (marec až júl 2021) vzrástol počet vyplatených dávok ošetrovné oproti predpandemickému obdobiu o 64 787, čo predstavuje nárast o 80 %. V rovnakom období vzrástli výdavky na dávku ošetrovné o 20,2 milióna eur (226 %) v porovnaní s rovnakým obdobím pred vypuknutím pandémie.

Pandemické nemocenské

Jedným z protipandemických opatrení bola povinná izolácia osôb s potvrdeným ochorením alebo s podozrením na ochorenie COVID-19. Nemocensky poisteným poistencom, ktorí boli lekármi uznaní za dočasne práceneschopného (DPN) z dôvodu nariadenia karanténneho opatrenia alebo izolácie, vzniká od prvého dňa nariadenej karantény alebo izolácie nárok na dávku „pandemické nemocenské“ vo výške 55 % denného vymeriavacieho základu (približne 70 % čistej mzdy).¹⁸ Od 1. do 30. apríla 2021 zvýšila Sociálna poisťovňa

¹⁷ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne <https://www.socpoist.sk/aktuality-socialna-poistovna-zvysi-pandemicku-pn-a-ocr-za-april-automaticky-poistenci-uz-zaroven-mozu-ziadat-o-znovu-posudenie-pandemickej-ocr/48411s69488c>

¹⁸ Nárok na „pandemické nemocenské“ vznikol na základe novely zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení. Pred účinnosťou novely patrila poistencovi dávka vo výške 25 % denného vymeriavacieho základu. Viac podrobností na webovej stránke MPSVR SR, „Ošetrovné a nemocenské.“ dostupnej na www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/pracovna-oblast/osetrovne-nemocenske/.

pandemické nemocenské na 75 % denného vymeriavacieho základu alebo pravdepodobného denného vymeriavacieho základu.¹⁹

Tabuľka 5 Počet novohlásených prípadov DPN s dôvodom vzniku „karanténne opatrenie“

Rok	Jan	Feb	Mar	Apr	Máj	Jún	Júl	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
2019	12	5	10	7	13	9	9	9	13	10	11	2
2020	6	43	39 413	6 451	4 314	1 818	2 479	4 243	10 420	63 028	67 450	92 100
2021	93 711	97 060	71 448	27 676	10 186	2 479	2 774					

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: Údaj za júl 2021 je spracovaný k 8. augustu 2021.

Počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu „karanténne opatrenie“ prvýkrát kulminoval v marci 2020, keď počet nových prípadov dosiahol takmer 40 000 (Tabuľka 5). Tento počet zahŕňa všetky druhy karanténnych opatrení (napríklad z dôvodu žltacky). Keďže v marci predošlého roka bolo nahlásených len 10 prípadov, je možné predpokladať, že takmer všetky karantény sa týkali ochorenia COVID-19. Po poklese počas letných mesiacov začal počet novohlásených prípadov DPN z dôvodu zhoršujúcej sa epidemickej situácie a plošného testovania opäť stúpať a v zimných mesiacoch atakoval hodnotu 100 000 prípadov mesačne. V júni 2021 novohlásené prípady dosiahli úroveň z júla 2020, zaznamenaných bolo okolo 2,5 tisíc prípadov.

Tabuľka 6 Vyplatené dávky „nemocenské“

Mesiac	2019	2020	2021	Nárast / pokles			Nárast / pokles (%)		
				2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2021 vs. 2020	2020 vs. 2019	2021 vs. 2019	2021 vs. 2020
Počet dávok									
január		129 784	229 468			99 684			76,8 %
február		134 968	247 804			112 836			83,6 %
marec	154 834	143 256	259 955	-11 578	105 121	116 699	-7,5 %	67,9 %	81,5 %
apríl	143 625	193 587	248 957	49 962	105 332	55 370	34,8 %	73,3 %	28,6 %
máj	121 150	195 391	182 314	74 241	61 164	-13 077	61,3 %	50,5 %	-6,7 %
jún	115 231	146 826	145 722	31 595	30 491	-1 104	27,4 %	26,5 %	-0,8 %
júl	114 831	125 594	121 481	10 763	6 650	-4 113	9,4 %	5,8 %	-3,3 %
august	105 385	120 112		14 727			14,0 %		
september	106 004	119 297		13 293			12,5 %		
október	112 567	122 233		9 666			8,6 %		
november	125 958	181 356		55 398			44,0 %		
december	121 756	232 845		111 089			91,2 %		
Výdavky (tisíce eur)									
január		41 409	67 466			26 056			62,9 %
február		41 458	73 018			31 560			76,1 %
marec	39 278	43 001	75 021	3 723	35 743	32 021	9,5 %	91,0 %	74,5 %
apríl	40 583	51 421	79 436	10 838	38 854	28 015	26,7 %	95,7 %	54,5 %
máj	37 333	61 536	64 058	24 203	26 725	2 522	64,8 %	71,6 %	4,1 %
jún	36 154	52 924	51 743	16 771	15 589	-1 182	46,4 %	43,1 %	-2,2 %
júl	34 957	44 765	44 956	9 807	9 998	191	28,1 %	28,6 %	0,4 %
august	34 782	44 122		9 339			26,9 %		
september	34 418	43 147		8 729			25,4 %		
október	33 886	41 702		7 816			23,1 %		
november	38 460	52 952		14 492			37,7 %		
december	37 581	63 886		26 305			70,0 %		

Zdroj: Informačný systém Syrius (týždenné údaje platné k 2.8.2021). Pozn.: Vyplatené dávky predstavujú nárok za predchádzajúce mesiace.

¹⁹ Viac informácií na stránke Sociálnej poisťovne <https://www.socpoist.sk/aktuality-socialna-poistovna-zvysi-pandemicku-pn-a-ocr-za-april-automaticky-poistenci-uz-zaroven-mozu-ziadat-o-znovu-posudenie-pandemickej-ocr/48411s69488c>

Počas prvého roka pandémie vzrástol počet vyplatených dávok nemocenské o 571 676 dávok (1,4 násobný nárast), čo sa premietlo do nárastu výdavkov 1,4-násobne o 190 miliónov eur.²⁰ V druhom roku pandémie (marec až júl 2021) vzrástol počet vyplatených dávok nemocenské oproti predpandemickému obdobiu o 308 758 (48 %). V rovnakom období vzrástli výdavky na dávku nemocenské o 127 miliónov eur (67 %) v porovnaní s rovnakým obdobím pred vypuknutím pandémie (Tabuľka 6).

Odklad a odpustenie povinnosti zaplatiť odvody

Dôležitou súčasťou podpory udržania pracovných miest je aj odklad a odpustenie odvodových povinností zamestnávateľov a SZČO. MPSVR SR pristúpilo k zmene zákona o sociálnom poistení s cieľom umožniť odklad odvodov zamestnávateľa a SZČO za marec 2020 a odpustenie týchto odvodov za apríl 2020.²¹ Následne vláda SR prijala nariadenia umožňujúce odklad odvodov aj za máj až júl 2020.²² V decembri vláda rozhodla aj o možnosti požiadať o odklad splatnosti odvodov za december 2020 do 30. júna 2021.²³ Ďalšie rozšírenie tohto druhu podpory prišlo v januári 2021, keď vláda umožnila predĺženie splatnosti odvodov za tento mesiac až do konca júna 2021.²⁴ 24. februára 2021 nadobudlo platnosť nariadenie vlády Slovenskej republiky²⁵, ktoré umožňuje odklad odvodov aj za február 2021, taktiež do konca júna 2021, pri splnení stanovených podmienok. Vláda pristúpila k obdobnému odkladu odvodov aj za marec a apríl 2021²⁶. 21. mája nadobudlo účinnosť nariadenie vlády Slovenskej republiky²⁷, na základe ktorého môžu subjekty spĺňajúce podmienky požiadať o odklad odvodov aj za máj 2021. Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie znižuje mzdové náklady na priemerného zamestnanca takmer o jednu pätinu.

Tabuľka 7 Odklad a odpustenie odvodov na sociálne poistenie: základné štatistiky ^a

Mesiac	Typ žiadateľa		Spolu
	SZČO	Zamestnávateľ	
Počet			
marec 2020 (odklad)	5 047	6 135	11 182
apríl 2020 (odpustenie)	13 614	19 410	33 024
máj 2020 (odklad)	2 503	3 399	5 902
jún 2020 (odklad)	1 189	1 333	2 522
júl 2020 (odklad)	967	861	1 828
december 2020 (odklad)	993	1 747	2 740
január 2021 (odklad)	1 377	2 496	3 873
február 2021 (odklad)	1 326	2 199	3 525
marec 2021 (odklad)	1 180	1 964	3 144
apríl 2021 (odklad)	821	1 485	2 306
máj 2021 (odklad)	554	950	1 504
Suma			
marec 2020 (odklad)	852 379,10 €	18 148 241,75 €	19 000 620,85 €
apríl 2020 (odpustenie)	2 415 443,51 €	66 161 105,43 €	68 576 548,94 €
máj 2020 (odklad)	468 275,39 €	20 270 662,73 €	20 738 938,12 €
jún 2020 (odklad)	224 725,75 €	10 174 492,12 €	10 399 217,87 €
júl 2020 (odklad)	179 093,06 €	3 752 022,18 €	3 931 115,24 €

²⁰ Dávka "pandemické nemocenské" tvorí len zlomok celkových vyplatených dávok. Napríklad v apríli 2020 predstavovalo "pandemické nemocenské" približne desatinu všetkých vyplatených dávok (Informačný systém Sociálnej poisťovne).

²¹ Pre detailný popis pravidiel a podmienok odkladu a odpustenia odvodov, pozri zákon 68/2020 Z. z. a 95/2020 Z. z., ako aj nariadenie vlády 76/2020 Z. z. novelizované nariadeniami 132/2020 Z. z. a 102/2021 Z. z. Vecný rámec tohto komentára sa obmedzuje na opatrenia v pôsobnosti MPSVR SR, preto sa nevenujeme vyhodnoteniu prípadného odkladu, odpusteniu alebo iným zmenám v odvodoch na zdravotné poistenie.

²² Pozri nariadenie vlády 131/2020 Z. z.

²³ Pozri nariadenie vlády 380/2020 Z. z.

²⁴ Pozri nariadenie vlády 31/2021 Z. z., ktoré novelizuje a dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

²⁵ Pozri nariadenie vlády 89/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

²⁶ Pozri nariadenie vlády 154/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

²⁷ Pozri nariadenie vlády 181/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

december 2020 (odklad)	179 531,97 €	5 560 567,07 €	5 740 099,04 €
január 2021 (odklad)	267 163,23 €	7 586 653,95 €	7 853 817,18 €
február 2021 (odklad)	267 749,52 €	6 553 556,29 €	6 821 305,81 €
marec 2021 (odklad)	243 509,05 €	6 899 312,67 €	7 142 821,72 €
apríl 2021 (odklad)	173 583,76 €	5 266 006,07 €	5 439 589,83 €
máj 2021 (odklad)	115 941,33 €	4 017 682,81 €	4 133 624,14 €

Zdroj: Sociálna poisťovňa. Pozn.: ^a Údaje sú aktuálne k 14. júlu 2021; očakávame aktualizáciu dát do budúcnosti tak z dôvodu postupného spracovávania existujúcich podkladov zakladajúcich nárok na odklad/odpustenie odvodov, ako aj z dôvodu korekcie doteraz spracovaných podkladov;

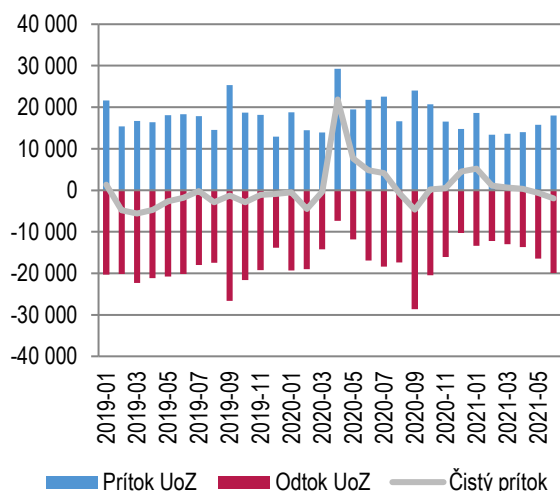
^b Údaje obsahujú aj dáta za subjekty spadajúce do sektora verejnej správy v zmysle metodiky ESA2010 a predstavujú horný odhad poklesu príjmov Sociálnej poisťovne z odvodov SZČO a zamestnávateľov z dôvodu odkladu alebo odpustenia odvodov za daný mesiac.

Odklad splatnosti odvodov na sociálne poistenie za rok 2020 bol pôvodne schválený do leta 2020 a neskôr predĺžený až do 30. júna 2021. Na základe nariadenia vlády Slovenskej republiky²⁸ sa upravila aj splatnosť odvodov nasledovne: odložené odvody za marec 2020 sú splatné v termíne do 30. septembra 2021, za máj 2020 do 31. decembra 2021, za jún 2020 do 31. marca 2022, za júl 2020 do 30. júna 2022, za december 2020 do 30. septembra 2022, za január 2021 do 31. decembra 2022, za február 2021 do 31. marca 2023, za marec 2021 do 30. júna 2023 a odložené odvody za apríl 2021 sú splatné v termíne do 30. septembra 2023. Odklad odvodov je umožnený tým subjektom, ktoré vykázali za daný mesiac pokles čistého obratu alebo pokles príjmov aspoň o 40 % v porovnaní s rokom 2019, príp. s februárom 2020. Odpustenie odvodov za apríl 2020 bolo zamerané na podporu tých subjektov, ktoré mali v apríli 2020 aspoň jednu zo svojich prevádzok zatvorenú dlhšie ako 15 dní na základe rozhodnutia Úradu verejného zdravotníctva. Tabuľka 7 obsahuje základné štatistiky o využití možnosti odkladu a odpustenia odvodov na sociálne poistenie podľa dát dostupných k 14. júlu 2021 v delbe podľa charakteristiky subjektov. Túto formu podpory udržania pracovných miest mohli využiť aj subjekty zaradené do sektora verejnej správy.

Situácia na trhu práce

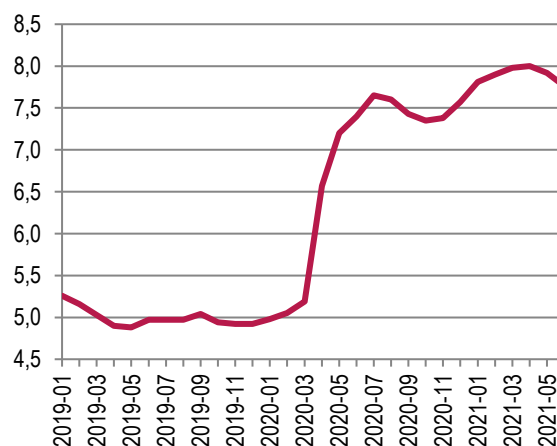
Nárast identifikovaných prípadov COVID-19 a následné protipandemické opatrenia vyvolali na pracovnom trhu výrazný pohyb. V apríli 2020 sme prvýkrát po 14 mesiacoch pozorovali vyšší prítok nových uchádzačov o zamestnanie do evidencie ako ich odtok. Konkrétne, v apríli 2020 bolo zaevidovaných 29 275 nových uchádzačov o zamestnanie, čo predstavuje oproti predošlému mesiacu viac ako dvojnásobok. Situácia na pracovnom trhu sa počas letných mesiacov stabilizovala. Pokles nezamestnanosti zaznamenaný počnúc augustom 2020 (pozri Graf 5) evidujeme aj po sezónnom očistení dát.

Graf 4 Prítok a odtok UoZ

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Čistý prítok je vypočítaný ako "prítok mínus odtok UoZ".

Graf 5 Vývoj miery evidovanej nezamestnanosti v %

Zdroj: ÚPSVaR. Pozn.: Miera nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

²⁸ Pozri nariadenie vlády 181/2021 Z. z., ktoré dopĺňa nariadenie 131/2020 Z. z.

So zhoršovaním epidemiologickej situácie na jeseň však prítok uchádzačov do evidencie opäť začal prevyšovať ich odtok. Tento stav trval od októbra 2020 až do apríla 2021. Údaje z portálu Profesia však naznačujú, že v letných mesiacoch možno rátať s oživením pracovného trhu. V máji 2021 pridali zamestnávateľia viac ako 27 tisíc pracovných ponúk, čo je najvyšší počet ponúk za posledných 24 rokov.²⁹ Toto oživenie pozorujeme aj v administratívnych údajoch Ústredia práce. Od mája 2021 pozorujeme opäť čistý odtok z evidencie uchádzačov o zamestnanie, ktorý v júni 2021 dosiahol hodnotu 1 980 uchádzačov. Miera evidovanej nezamestnanosti dosiahla hodnotu 7,76 %, čo je však stále 2,6 p.b. nad úrovňou z marca 2020.³⁰

Počet zamestnávateľov v júli 2021 medziročne marginálne klesol o 0,1 %, ale celkový počet poistných vzťahov (zamestnanci, dohody a SZČO) stúpol o 0,7 % (Tabuľka 8). Tento priemerný rast však zastiera nerovnováhy. Výraznejší medziročný rast pozorujeme len v prípade dohôd (+3,3 %). Počet zamestnaneckých poistných vzťahov dosiahol hodnotu 1 965 000, čo medziročne predstavuje nárast o 0,3 %. Počet samostatne zárobkovo činných osôb však poklesol o 0,6 %.

Tabuľka 8 počtu poistencov z registra Sociálnej poisťovne

Subjekt	Júl 2020	Júl 2021	Nárast / pokles	Nárast / pokles (%)
Zamestnávateľia	188 286	188 004	-282	-0,1 %
Zamestnanci (ZEC)	1 959 003	1 965 000	5 997	0,3 %
Dohody (DOH)	386 121	398 877	12 756	3,3 %
SZČO povinne poistení	219 973	218 608	-1 365	-0,6 %
Spolu (ZEC + DOH + SZČO)	2 565 097	2 582 485	17 388	0,7 %

Zdroj: Sociálna poisťovňa.

Vzhľadom na pretrvávajúcu pandemickú situáciu vláda SR niekoľkokrát schválila predĺženie nástroja „Prvá pomoc“. Posledným predĺžením podpory do júna 2021 zároveň navýšila aj jednotlivé príspevky a rozšírila okruh oprávnených poberateľov.³¹ Zároveň rozhodla aj o predĺžení doby splatnosti poistného na sociálne poistenie za vybrané mesiace roka 2020 až do júna 2021. Viaceré z nástrojov podpory budú k dispozícii obyvateľom aj v najbližších mesiacoch a ich využitie je potrebné priebežne monitorovať a vyhodnocovať.

Box 3 Regionálny pohľad na vývoj nezamestnanosti počas obdobia od vypuknutia pandémie

Podľa údajov ÚPSVaR o vývoji nezamestnanosti medzi februárom 2020 a júnom 2021 došlo k zvýšeniu miery evidovanej nezamestnanosti z 5,05 % na 7,76 %, napriek tomu sa stabilizácia epidemickej situácie v posledných mesiacoch doma a v zahraničí prejavuje aj na kondícii nášho trhu práce. Oživenie pokračovalo aj v júni, keď miera evidovanej nezamestnanosti medzimesačne druhýkrát v rade poklesla, tentokrát o 0,16 p.b. (zo 7,92 % v máji na 7,76 % v júni). Síce prítok UoZ do evidencie pokračuje v medzimesačnom zvyšovaní, odtok UoZ sa v posledných mesiacoch dynamicky zvýšil a čistý prítok je opäť negatívny. S výnimkou Bratislavského kraja sme zaznamenali medzimesačný pokles v počte uchádzačov o zamestnanie u všetkých ostatných krajov.

Tabuľka B3 Miera evidovanej nezamestnanosti v percentách a jej zmena (február 2020 – jún 2021)^a

Kraj	február 2020	jún 2021	absolútna zmena (v p.b.)	relatívna zmena (v %)
Bratislavský	2,83	5,01	2,18	77,03
Trnavský	2,80	5,13	2,33	83,21
Trenčiansky	3,21	5,27	2,06	64,17
Nitriansky	3,04	5,68	2,64	86,84
Žilinský	4,07	6,44	2,37	58,23
Banskobystrický	6,94	9,79	2,85	41,07
Prešovský	8,45	11,89	3,44	40,71

²⁹ Viac tu: <https://firma.profesia.sk/zamestnavatelja-pridali-za-jeden-mesiac-viac-ako-27-tisic-ponuk-stalo-sa-tak-po-prvy-raz-v-historii/>

³⁰ Miera evidovanej nezamestnanosti je vypočítaná z počtu disponibilných UoZ, t.j. takých, ktorí bezprostredne po ponuke voľného pracovného miesta môžu nastúpiť do pracovného pomeru. Celková miera nezamestnanosti môže byť vyššia, nakoľko zohľadňuje aj nedisponibilných UoZ (napr. dočasná práceneschopnosť, OČR, vzdelávanie a príprava pre trh práce alebo menšie obecné služby).

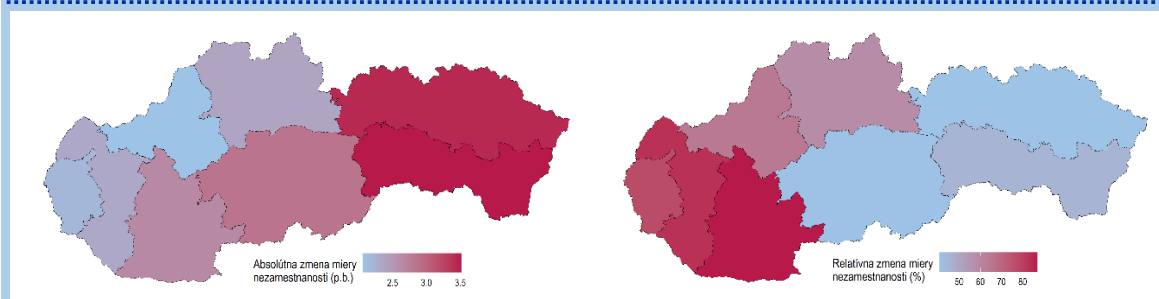
³¹ Viac informácií o aktuálnych podmienkach podpory je dostupných na internetovej stránke www.pomahameludom.sk.

Košický	7,70	11,21	3,51	45,58
SR	5,05	7,76	2,71	53,66

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné výpočty; Pozn.: Miera nezamestnanosti bola vypočítaná z počtu disponibilných UoZ.

Z údajov dostupných k 1. augustu 2021 vyplýva, že miera evidovanej nezamestnanosti rástla v porovnaní s februárom 2020 najvýraznejšie v absolútnom vyjadrení (v p.b.) v Košickom, Prešovskom a Banskobystrickom kraji (nárast o 3,51 p.b., 3,44 p.b., respektíve 2,85 p.b.). V pomernom vyjadrení k hodnote z februára 2020 (v percentách) najmarkantnejšie vzrástla evidovaná miera nezamestnanosti v Nitrianskom (86,84 %, respektíve 2,64 p.b.) a Trnavskom kraji (83,21 % respektíve 2,33 p.b.). Naopak, najnižšiu mieru nárastu nezamestnanosti v absolútnom vyjadrení zaznamenali úrady práce v Trenčianskom a Bratislavskom kraji. Vzhľadom na fakt, že nezamestnanosť rástla na celom území SR a jej miera bola vo februári 2020 o niekoľko p.b. vyššia v Košickom, Prešovskom a Banskobystrickom kraji oproti zvyšku SR, relatívny medziročný nárast miery nezamestnanosti je v týchto regiónoch podstatne nižší ako na západe SR (pozri posledný stĺpec v Tabuľke B3 a Graf B2).

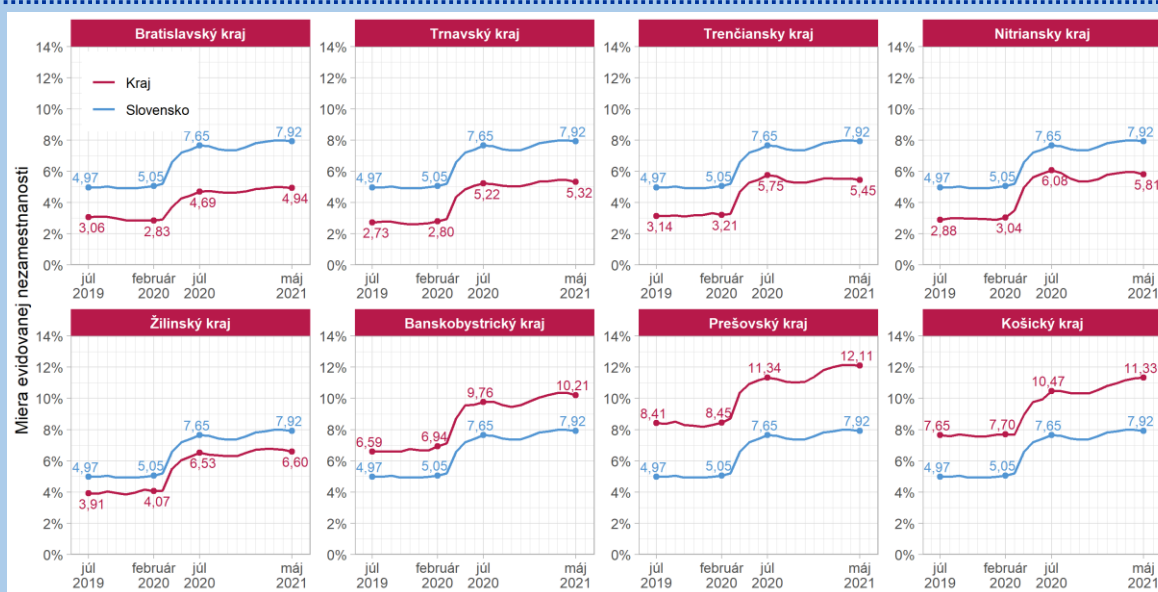
Graf B2 Zmena miery evidovanej nezamestnanosti medzi februárom 2020 a júnom 2021

Zdroj: ÚPSVaR a vlastné prepočty

Záver z predchádzajúceho odseku potvrdzuje aj Graf B3. Zároveň však dokumentuje pokles miery evidovanej nezamestnanosti zaznamenaný v júni 2021 vo všetkých krajoch s výnimkou Bratislavského. V Banskobystrickom kraji evidujeme najvýraznejší medzimesačný pokles evidovanej miery nezamestnanosti zo všetkých krajov, a to o 0,42 p.b. (z 10,21 % v máji na 9,79 % v júni). Napriek dynamickému oživeniu v najmä v Banskobystrickom a Prešovskom kraji, rozsah evidovanej nezamestnanosti v týchto krajoch zostáva výrazne nad celoslovenským priemerom. V dôsledku pozitívneho vývoja epidemickej situácie doma ako aj u našich exportných partnerov spolu s príchodom letných mesiacov môžeme očakávať dodatočné stimuly pre slovenský trh práce, čo sa s veľkou pravdepodobnosťou odrazí v ďalších mesiacoch tak na celoslovenských, ako aj regionálnych číslach miery nezamestnanosti.

Graf B3 Evidovaná nezamestnanosť v máji 2021 medzimesačne vzrástla iba v Bratislavskom kraji

Zdroj: ÚPSVaR

Bibliografia

- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 4)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/09/isp_2020_prva_pomoc_update4_final.pdf
- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 5)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/10/ISP_2020_Prva_pomoc_update5_final.pdf
- Baliak, M., Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 6)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/11/ISP_2020_Prva_pomoc_update6_FINAL.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020a). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_final5.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020b). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 2)*. Dostupné na Internete: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020covid_druha_aktualizacia.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., & Veselková, M. (2020c). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia 3)*. Dostupné na Internete: SIP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_august2020_aktual3_final.pdf
- Domonkos, Š., Fašungová, L., Hábel, B., Komadel, J., Veselková, M., & Vojtechová, B. (2020). *Prvá pomoc Slovensku: priebežná správa o sociálnej pomoci pracujúcim a rodinám (Aktualizácia)*. Dostupné na

Internet: ISP/MPSVaR: https://institutsocialnejpolitiky.gov.sk/wp-content/uploads/2020/08/isp_2020_prva_pomoc_slovensku_20200615.pdf

MPSVR SR. (2020). Z „Prvej pomoci +“ rezort vyplatí viac peňazí väčšiemu počtu žiadateľov, 28. 10. Dostupné na Internete: internetová stránka MPSVR SR: <https://bit.ly/32fm9RII>

Úrad vlády SR. (2020). *Uznesenie č. 682/2020 a materiál č. 23088/2020*. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/18833/1>

Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 319/2021 a materiál č. UV-10558/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/19292/1>

Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 440/2021 a materiál č. UV-16464/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/26308/1>

Úrad vlády SR. (2021). *Uznesenie č. 72/2021 a materiál č. UV-2115/2021*. Slovensko. Dostupné na Internete: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25710/1>

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. (2021). *Oznámenie o možnosti predkladania žiadostí o poskytnutie finančného príspevku v rámci projektu "Prvá Pomoc" (aktualizácia č 18 - podmienky platné pre oprávnené obdobie od 01.02.2021)*. Dostupné na internete: https://www.pomahameludom.sk/pp_plus_docs/marec_2021_2/Oznamenie_aktualizacia_od_01022021_final.pdf.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR. (2020). *Oznámenie o možnosti predkladania žiadostí o poskytnutie finančného príspevku v rámci projektu „Prvá pomoc“ (aktualizácia č. 13)*. Dostupné na Internete: https://www.pomahameludom.sk/pp_plus_docs/december/Oznamenie_nov_platnost_od_01102020_ver05.pdf